

מסורת הש"ם

^(א) [צ"ק פסל: 3] מוספתא פ"ג ה"ח, ^(ב) מוספתא פ"ג ה"ט, ^(ג) מוספתא פ"ג ה"ז, ^(ד) מוספתא פ"ג ה"ו,

תורה אור השלם

- בי רבא עמך למללמחמא על איבו בדרך אַשר תשלחם וחתפללו אל יך דרך העיר אַשר בחרת בה והבית אַשר בנתי לשטקך: מלכים א ח מד
- ושבו אליך בכל לבכם ובכל נפשם בארץ איביהם אַשר שבו אתם והתפללו אליך דרך ארצם אַשר נתתם לאבותם היערי אַשר בחרת והבית אַשר בנתי לשטקך: מלכים א ח מח
- וגם אל תחבירי אַשר לא מעמך ישראל הוא ובא מארץ רחוקה למען שמך הגדול וְךָ הַתּוֹקֶה הוֹרֵץֶךָ וְהַטּוֹהֵר וְבָאוּ וְהַתְּפִלּוּ אֶל הַבַּיִת הַזֶּה:
- בהעצור ששים וְאֵל הַיָּהוּ קטר כי יחטאו יך והתפללו אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹדוּ וְבָאוּ וְהַתְּפִלּוּ אֶל הַבַּיִת הַזֶּה:

דברי הימים ב ו לב
בהעצור ששים וְאֵל הַיָּהוּ קטר כי יחטאו יך והתפללו אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹדוּ וְבָאוּ וְהַתְּפִלּוּ אֶל הַבַּיִת הַזֶּה:
מלכים א ח לה
במגדל חדר צוארה בניו תלפיות אֶלֶף הַמֶּנֶן תְּלוּי עֶלְיָ כִּי שְׁלֵטִי הגבורים:
שיר השירים ד ד

הגהות הב"ח

^(א) תוס' ד"ה אלוה וכו' לא היו יואלץ כלל בתפלה לריום כיון דעיינן אלו יוס:

גמ' היה עומד אחורי בית הכפורת. עי' גבינו ויה ס"ק דף י' ע"א ובדף הספר דף ה' ע"ב: רש"י ד"ה בשבתא דרגלא וכו' ועיירה. עי' לעיל י"ז ע"ב צנח"י ד"ה שנתא ומוס' שם ד"ה מתי זמנא:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש הוסיף, ואיהו נמי לא עבדי עובדא כר"ח אלא משום מהותי טוב וכו' שבלאו הכי היה לו למעמד להמתין לר"ח.
ב. בתוס' ר"ש הוסיף. כיון שהולך רכוב על בהמות שהולך לצרכו. ג. בתוס' ר"ש כתב. דאפי' יו' אשי דבסמקן לא פליג עליהו אלא לא חזינן לרובנן קשישי הוא דקאמר.

רב ניסים גאון

אבר ליה אוקמן לדידי נמי ואצלי מהיות טוב אל קרא רע. התם בבבא קמא בפרק מרובה (ד' סג) אמרין מהליכן בשבילי הרשות שלמה אמרה כדנתיא הוי שכלי פירותי מן השדה ואינו מניח ביה אדם ליכנס בתוך שדהו מה הבריות אמרותו עליו מה הנאה יש לו לפלוני ומה הבריות מוזקות אחרו עליו הכתוב אמר מהיות טוב אל תקרא רע ומתמנהינן מהיות טוב אל תקרא רע קרא הוא ומתרגמי' אין כתיב כי האי גוונא (משלי א) אל תמנע טוב מבצעיו:

לישקף נפשיה. אל יתפלל תפלה קצרה בלשון יחיד אלא בלשון

רבים שמתוך כך תפלתו נשמעת: **עד כמה**. זמנה להתפלל:

עד פרסה. אצל לא לאחר שהלך פרסה. וזה"ג מפרש עד כמה יבקש לילך שיהא צריך להתפלל עד פרסה אפי' אין לו לילך

אלא עד פרסה אצל דרך פחות

מפרסה אין צריך להתפלל תפלה

זו: רב ששם. מאור עינים הוא:

מהיום טוב אל תקרא רע. הואיל

ואני יכול להתפלל מעומד שהרי

חזרתי עומדת לא אקרא רע

להתפלל מהלך ואע"פ שמותר: **וי**

מתי לציטוס צעי מהדר ללויי.

שהרי לא התפלל כלום מתפלת

י"ח: שאין דעסו מיושנת עליו.

שקשה עליו עכז הדרך: **ליוון**

את הרוחות. ללד ארץ ישראל

כדבעינן למימר תל שהכל פוינס

זו: אחורי בית הכפורס. צמער

העורה היו י"א אמה חצר מכותל

בית קדשי הקדשים לכותל מערבי

של עזרה והעומד שם מחזיר פניו

לצית הכפורת למזרח: **הוו מקדמי**.

קודם היום: בקרון ובספינה.

אירס צעמותא דמיא: **קורא ק"ש**.

ימתין עד שיגיע זמן ק"ש ויקראנה

ואח"כ יתפלל: ספלה מעומד

עדיף. שיכול לכיון את לכו לפיכך

היו מקדימין להתפלל מעומד

בציטם שלא יטערכו להתפלל בדרך

במהלך: **בשנתא דרגלא**. שלפני

פסק *ועזרת וסוכות. ומרימר צעירו

ומר זוטרא צעירו היו הדרשנים

ושחרית היו העם הולכים לצית

המדרש וכשמגיע זמן ק"ש קורין

והדרשן דורש והעם נשמטים

ומתפללים איש איש בלכו ולכן

הס היו מאספין להס י' שחרית

קודם שילכו לצית המדרש וקורין

קודם ומתפללים צסמיכת גאולה

לתפלה והדר נפקי לפרקא ודרשי:

ומללי צהדי צנורא ל"ג: רב אשי. היה

ראש ישיבה צממא מחסיא ודורש והוא

לא היה מתפלל קודם צית המדרש

אלא כשמגיע זמן ק"ש לוחש הרבה

יחד לתמורגמן העומד לפניו וצעוד

שהמתורגמן משמיע לרבים הוא קורא

את שמע וסומך גאולה לתפלה ומתפלל

מיושב שלא היה רוצה ללכת שלא

להטריח את הצנור לקום מפניו: **צהדי**

צנורא. צשעה שהצנור נשמטין

ומתפללין. אי נמי צהדי צנורא כמו

שהוא יושב בתוך הצנור כלומר שאינו

יואל. וכי הוא אחי לציתיה חזר ומתפלל

מעומד לכיון את לכו: **טריחא לי**

מילתא. לאחר צית המדרש עד

שאתפלל: ולעציד מר כלצנור דשמואל

ולוי. שמתפללין קודם היום בציטם

מעומד ולא תצטרך לצי' תפלות

ומשום מסמך גאולה לתפלה כיון

דמלכו קודם ק"ש לא קפדי: לא

חזינן להו לרצנן קשישי מינן דעצדי

הכי. שיקדימו תפלה לקריאת שמע

הלך כיון דממתין מתפלה עד

זמן ק"ש מלוא לסמך תפלה אחר

גאולה לפיכך מתפלל מיושב צמקומו

ולפי שאין דעתו מיושנת עליו כ"כ

צריך לחזור ולהתפלל בציטו:

בתנ"י אין ספלה המוספין אלא

צחצר עיר. לא תקנוה אלא

בצנור. חצר עיר חצורת העיר.

אצל לא ליחיד: **משמו**. של

ראצ"ע: **כל מקום שו**. ובגמ'

פרץ היינו ת"ק אליצא דראצ"ע:

גמ' יחיד שלא צחצר עיר. יחיד

הדר צעיר שאין שם עשרה לת"ק

אליצא דרצי אלעזר דאמר לא תקנוה

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

ל.

והי"ב מצלי לה. תמפלת הדרך קאי ורב ששת אמר אפי' מהלך וק"ל כרב ששת ומיהו צמוספ' פסק ה"ר יוסף כרצ חסדא וכן רצ אלפס פי' דרצ חסדא עדיפא ליה טפי: **במאי איבא בין הבינו** לתפלה קצרה. תימנה לימנא דליכא צינייהו לתפלה קצרה אינו מתפלל אלא צמקוס סכנה והצינו מתפלל אפילו שלא צמקוס סכנה וי"ל דהכי קא צעי מאי צינייהו כל אי' צמקומו תפלה קצרה צמקוס סכנה והצינו שלא צמקוס סכנה: **הלכה ברבי**. שלא ירד למטה ואפי' שלא צמקוס סכנה ואפילו צמהלך מתפלל ואינו צריך להחזיר פניו כנגד ירושלים:

היה עומד בח"י יכוין בנגד ארץ ישראל. ול"ג לכו דלפניו קאי כדקמני סיפא היה עומד צמזמח מחזיר פניו למערב:

לתלפיות תל שכל פיות פונים בו. וכסך שמעתמא קי"ל וכן מסקינן בלא יתפור (צ"צ סה:): דקאמר תמון דקיימיתון ללפונא דל"י אדרימו ולא כהני אמוראי דלעיל (סס) דפליגי אי השכינה צמזמח או צמערב עכשיו אנו צמבערה של אי"ע על כן אנו פוינן למזרח:

אברה דשמואל ולוי הוו מקדמי ומצלו. פירש רש"י קודם עמוד השחר ולא נראה דלס כן לא היו יואלץ צו כלל (א) דעדיין אינו יוס לכן נראה כפי ר"ח דמשעלה עמוד השחר קאמר והוו מקדמי קודם הנך הממה קאמר ועדיין אינו עיקר זמן תפלה: **בסמך גאולה** לתפלה עדיף. מלהתפלל מעומד והכי פסקי צה"ג הלכה כר"ש צן אלעזר ומשמע די"ח צרכות מותר להתפלל בדרך צמהלך ואין צריך לעמוד ואי"ת ומי"ש מהצינו דמסקינן לעיל דמעומד דוקא וי"ל דשאי"ת הבינו שהיא קצרה ואין כאן בטול דרך כ"כ כמו צי"ח צרכות ועוד פירש הר"ס דהלכ כי הדר לציתיה מללי מעומד כדלמרינן צסמון רב אשי מללי צהדי צנורא ציחיד מיושב כדי לקרות ק"ש צשעתה וכי הדר לציתי מללי מעומד ור"ח פסק כלצוה דשמואל ולוי ומיהו מדקאמר: רב אשי לא חזינן לרצנן קשישי דקא עצדי הכי משמע דאין הלכה כמותם: ה"ג

במערב מחזיר פניו למזרח בדרום מחזיר פניו לצפון בצפון מחזיר פניו לדרום נמצאו כל ישראל מכוונין את לבם למקום אחד א"ר אבין ואיתימא ר' אבינא מאי קראה כ"במגדל דויד צוארך בנוי לתלפיות תל שכל פיות פונים בו: אבוא דשמואל ולוי כ"י הוו בעו למיפק לאורחא הוו מקדמי ומצלי וכי הוו מטי זמן ק"ש קרו כמאן כי האי תנא דתניא ה'השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע מגילה וקורא בה וכשיגיע זמן ק"ש קורא השכים לישב בקרון או בספינה מתפלל וכשיגיע זמן ק"ש קורא רשב"א אומר בין כך ובין כך קורא ק"ש ומתפלל כדי שיסמוך גאולה לתפלה במאי קמיפלגי מר סבר תפלה מעומד עדיף ומר סבר מסמך גאולה לתפלה עדיף מרימר ומר זוטרא הוו מכנפי בי עשרה בשבתא דרגלא ומצלו והדר נפקא לפרקא רב אשי מצלי בהדי צבורא ביחיד מיושב כי הוה אתי לביתיה הדר ומצלי מעומד אמרי ליה רבנן ולעביד מר כמרימר ומר זוטרא אמר להו טריחא לי מלתא ולעביד מר כאבוא דשמואל ולוי אמר להו לא חוינא להו לרצנן קשישי מינן דעבדי הכי: **בתנ"י** ר' אלעזר בן עזריה אומר אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר וחכ"א יבחבר עיר ושלא בחבר עיר ר' יהודה אומר משמו כל מקום שיש שם חבר עיר יחיד פטור מתפלת המוספין: **גמ'** ר' יהודה היינו ת"ק איכא בינייהו יחיד שלא בחבר עיר ת"ק סבר פטור ור' יהודה סבר חייב א"ר הונא בר חיננא אבין שפיר קאמרת דאמר שמואל מימי לא מצלינא צלוחא דמוספין ביחיד בנהרדעא

אלא צשערה יחיד זה פטור ולרצי יהודה אין יחיד פטור אלא צמקוס עשרה ששליט צנור פטור: בנהרדעא

עין משפט ור מוצה

א ב א טושי"ע א"ח קי סעיף י:
ב א טושי"ע שם סעיף ד:
בב ד ה מ"י פ"צ מהל' תפלה ה"ב [נוספין] טושי"ע שם סעיף א ג:
בג ו מ"י פ"ה שם הלכה ב סמך עשין יע טור
ושי"ע א"ח פ"ג לד סעיף ד:
בד ז מ"י שם הלכה ג טושי"ע שם סעיף ג:
בה ח מ"י שם הלכה ג טושי"ע שם סעיף א:
בז ט י נמי"פ פ"ג שם הל' [ז] טושי"ע א"ח פ"ג פט סעיף ח וסי' יד סעיף ט:
כ א טושי"ע א"ח פ"ג רפו סעיף ב:

רבינו חננאל

אימת מצלי אמר רבי יעקב אומר ר' חסדא משיבה שמהלך בדרך. עד כמה, פי' עד כמה ילך ותתפלל. אמר רבי יעקב אמר רב חסדא אפילו אין דערו לילך עד פרסה, ויתפלל תפילת הדרך, וכל שכן ויותר. אבל פחות עליו, רבי אומר בין כך ובין כך ישב במקומו ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו, פי' אם ירד. אבוא דשמואל ולוי כי הוו בעו למיפק לאורחא הוו מקדמי ומצלי. משעלה עמוד השחר דיום הוא, ולא הגיע זמן תפלה עדין, שלא הגיע הנץ החמה, דס"ל תתפלה מעומד כרבנן דרשב"א דבסמך, אבל במעור לילה אין לו להקדים ולהתפלל. ואבוא דשמואל ולוי הוו דעבדי כתנא קמא, וכי הוו בעו למיפק באורחא, הוו מקדמי ומצלי מעומד קודם שיחזיקו בדרך, ולא הוו קרו קריאת שמע. כי מטי זמן קריאת שמע קרו ק"ש, וקרימא לן כתנא קמא דהא אבוא דשמואל ולוי עבדו כותיה. וכעשה רב. דר' שמעון בן אלעזר דאמר מיסמך גאולה לתפלה עדיף, ויתפלל מיושב כדי שיסמוך גאולה לתפלה, יחיד הוא, ולא אשכחן מאן דעבד כותיה. ורב אשי דאמר לא חוינא לרצנן קשישי דעבדי כי הא דאבוא דשמואל ולוי, לא אמר דלית הלכתא כותיהו, אלא לא חוינא מאן דעבד הכי ואמורוי הוא דאמרינן אנפשיה. מתני': ר"א בן עזריה אומר אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר. פי' אין תפלת המוספין הונתא אלא בחבר עיר. אין יחיד רשאי להתפלל תפלת מוספין כל עיקר, שאין תפלת מוספין נוהגת אלא בחבר עיר, בצבור והוא חבר עיר. פי' מקום שמתחברין בני העיר ומתפללין. ר' יהודה אומר משמו כל מקום שיש חבר עיר יהחיד פטור מתפלת המוספין, אין שם צבור בתפללין תפלת המוספין, היחיד חייב בתפלת המוספין, וזה פי' יחיד שלא בחבר עיר איכא בינייהו. וקרימא לן דאפילו יחיד היכא דאיכא חבר עיר חייב בתפלת המוספין, דהא אמר ר' יוחנן אני ראיתי את ר' נאי דצלי והדר צלי, ואוקימנא דהא צלוחא עשה מוסף צלי, ואע"י דהוה תמן חבר עיר, דאמר חזי מאן דסמתי עליה, כלומר ר' יוחנן מצדי עליו שנתברך לו שתפלת המוסף התפלל, מפני שבשכחות וימים טובים תפלת שחרית קצרה ותפלת המוספין ארוכה, ובמועד ובראשי חודשים של שחרית ארוכה ושל מוספין קצרה ממנה, ואין אדם כדי יוחנן טועה בכך.